

Використання студентами ефективних форм діалогічної взаємодії у контексті професійного навчання та міжособистісного спілкування у діаді «студент-студент» дає змогу набути досвід, що передбачає засвоєння духовних цінностей, знань та умінь в студентському колективі. Викладач у такому разі виконує роль наставника, що створює психолого-педагогічні умови для виникнення позитивних особистісних контактів, взаємодії, розвитку комунікативних здібностей та особистісних властивостей, необхідних для професійного становлення майбутнього фахівця.

Отже, виходячи з вищесказаного можна стверджувати, що орієнтація на становлення особистості майбутнього фахівця, активного суб'єкта діяльності може бути реалізована лише на основі побудові діалогічної стратегії розвитку особистісно-розвивальної освіти.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. (2000). Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка). *Педагогіка і психологія*. № 1. С. 5–17.
2. Борисенко В. В. (2015). Діалог у контексті сучасної освітньої парадигми. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. Вип. 124. С. 8-10.
3. Радчук Г. К. (2014). *Аксіопсихологія вищої школи : монографія*. (Вид. 2-ге, розш. і допов). Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 380 с.

Чин Р. С.,
кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)

ГЕНДЕРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ

Незважаючи на дискусійність питання гендерної проблематики, науковці наголошують на важливості виховання гендерної культури, а саме: прищеплення дітям, підліткам та молоді здатності керуватись принципами рівноправ'я, паритету як основоположними засадами у міжстатевих стосунках – взаєминах з іншою статтю, у побудові товариських та романтичних взаємин, засвоєнні професійних, сімейних та громадсько-політичних ролей [3, с. 5].

Підвищення рівня гендерної компетентності педагога та озброєння знаннями з гендерної проблематики є визначальним аспектом його професійного становлення та особистісного зростання як фахівця, суб'єкта освітнього простору. Важливим завданням учителів як агентів гендерної соціалізації є забезпечення умов та сприятливого емоційного клімату для самовизначення та самореалізації дівчат та хлопців старшого підліткового віку на засадах особистісно орієнтованого та гендерного підходів. Інтегрованість означених підходів в особистісно-егалітарний концепт як базовий для становлення гендерної ідентичності, дає підстави стверджувати про його значущість у сприйманні старшого підлітка як активного і відповідального суб'єкта виховної взаємодії та особистісного розвитку зокрема. Особистісний підхід передбачає діалог з учнем/ученицею як з особистістю, яка має власний досвід міжстатевих стосунків і свій образ «гендерного світу», свої погляди на жіночність і мужність, свій спосіб індивідуального самоствердження [1, с. 291].

На основі інтегрування наукових підходів вчених з означеної проблематики, ми визначаємо гендерну компетентність як складне інтегративно-динамічне утворення у структурі професійної підготовки та особистісного зростання фахівця, що включає особливу систему знань, умінь та навичок відповідно до принципів гендерної рівності, що відображається у здатності до гендерної чуйності, проявляється в емоційно-ціннісному самоставленні та ставленні до іншої статі, гендерній толерантності, засвоєнні навичок саморегуляції та забезпеченні партнерсько-паритетних стосунків як необхідної умови успішної міжстатевої взаємодії [1; 3].

Оскільки старші підлітки черпають знання про основні аспекти гендерної культури із взаємин з однолітками, інформаційного простору, освітнього та сімейного оточення, які більшою мірою відображають суспільні стереотипи, статеві упередження та очікування найближчого соціального оточення, важливим завданням є забезпечення агентів гендерної соціалізації науковою інформацією про організацію гендерного простору підростаючої особистості та її функціонування у різних сферах життєдіяльності.

У становленні гендерної ідентичності, що визначається низкою соціально-психологічних чинників, визначальним є освітній простір, який виступає транслятором суспільних цінностей, норм, ідеалів, настановлень та моделей поведінки. Оскільки у школі підлітки вперше набувають досвіду заохочення та схвалення власної поведінки відповідно або всупереч гендерним стереотипам, значущою є гендерна компетентність вчителів, які зуміли б організувати і створити умови гармонійного розвитку дівчини чи хлопця як індивідуальності, впевненої, самостійної, відповідальної, критично мислячої, асертивної особистості, здатної усвідомити власну самоцінність як

жінки/чоловіка, дівчини/хлопця, її неповторність, стати суб'єктом вибору, готовим приймати рішення та нести відповідальність за них.

Відтак з метою підвищення гендерної компетентності учителів, рівня їх обізнаності у сфері гендерної проблематики ми пропонуємо психологічні лекторії на теми: «Гендерна компетентність як чинник становлення гендерної культури», «Психологічна підготовка учителя до гендерного виховання старших підлітків», «Вікові особливості психічного розвитку старшого підлітка», «Стать: біологічний та соціальний феномен», «Маскулінність, фемінність та андрогінність у соціокультурному вимірі особистості»; круглі столи: «Психологічні відмінності статей: міфи та реальність?», «Сексизм як соціально-психологічна проблема», інформативні бесіди: «Гендерне виховання: традиційні та егалітарні орієнтації», «Виховний простір дівчат та хлопців старшого підліткового віку», «Гендерні конфлікти: традиційні та егалітарні ролі», «Гендерні стереотипи: протистояння, подолання, розширення» [2].

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у впровадженні ефективних форм інтерактивного навчання педагогів з метою підвищення рівня компетентності щодо гендерного виховання підростаючої особистості у просторі сучасних соціокультурних змін та мотивування їх до забезпечення умов розвитку гендерно чуйної та толерантної особистості.

Список використаних джерел

1. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : монографія. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. 400 с.
2. Чіп Р. С. Психологічні чинники становлення гендерної ідентичності старших підлітків : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». 053 Психологія. Переяслав-Хмельницький, 2018. 338с.
3. Як навчити школярів долати гендерні стереотипи : конспекти занять : навч.-метод. посіб. / ред. Т. Говорун. Київ : ТОВ Дорадо-Друк, 2011. 804 с.

Шнак М. М.,

*доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Компетентнісний підхід є одним із шляхів реформування сучасної системи освіти в Україні. Він передбачає «спрямованість освітнього процесу на